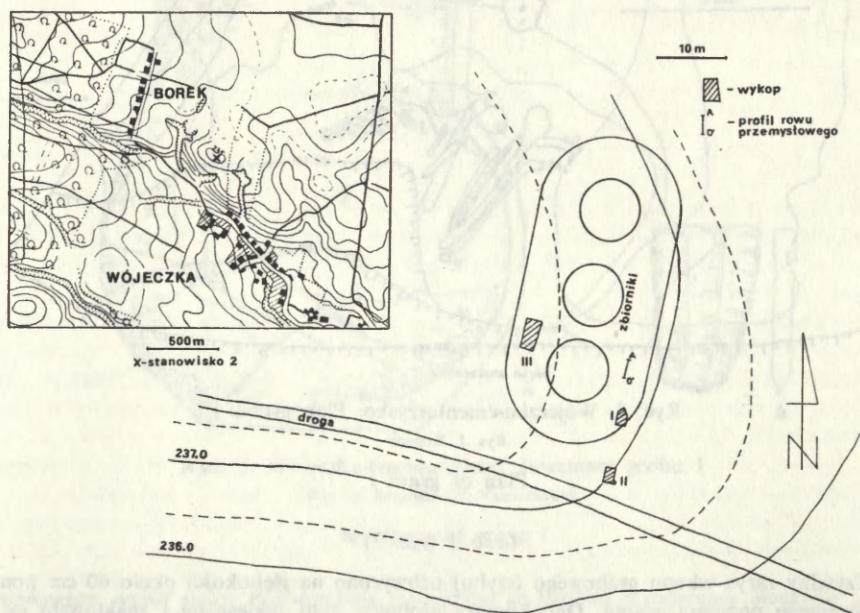

JERZY KOPACZ

CMENTARZYSKO KULTURY CERAMIKI SZNUROWEJ W WÓJECZCE, WOJ. KIELCE

Wiosną 1983 r. podczas prac ziemnych związanych z budową zbiorników wodnych na wyniosłości ca 238 m n.p.m. na północ od wsi Wójeczka, gmina Pacanów, woj. Kielce, natrafiono na kości ludzkie oraz zabytki archeologiczne. O odkryciu tym powiadomiono Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski w Kielcach, który doprowadził do inspekcji stanowiska i zabezpieczenia odkopanych materiałów¹. Stwierdzono wówczas, że rowy przemysłowe naruszyły stanowisko grobowe kultury ceramiki sznurowej. W nawiązaniu

Ryc. 1. Sytuacja topograficzna cmentarzyska w Wójeczce

Rys. U. Potyrała

Topographical situation of the cemetery at Wójeczka

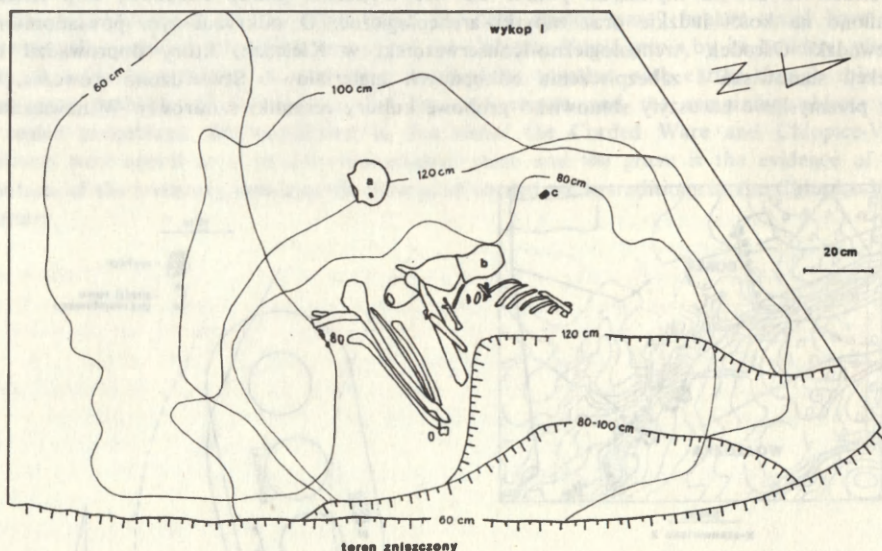
W pierwszej inspekcji terenowej w kwietniu 1983 r. brali udział dr E. Gąssowska z WOAK w Kielcach oraz J. Kopacz i prof dr J. Machnik z ZAM IHKM PAN w Krakowie.

do archiwum WOAK nowo odkryte cmentarzysko określono jako Wójcieszka, stan. 2. Ze względu na postępujące prace terenowe konieczne stało się przeprowadzenie badań ratowniczych. Zostały one zrealizowane w okresie wrzesień/październik 1983 r. przez zespół Zakładu Archeologii Małopolski IHKM PAN w Krakowie, z funduszków WOAK w Kielcach².

Stanowisko położone jest nieomal na kulminacji wzgórza (ryc. 1). W kierunku północnym owo wzgórze przechodzi łagodnie w wysoczyznę. W pozostałych kierunkach, a w szczególności ku południowi, jego zbocza są strome, pocięte krótkimi wąwozami. Pokrycie stanowiska stanowią gleby brunatne wytworzone na silnie spieczonym lessie.

Ze względu na silne zniszczenie terenu i jego małą dostępność spowodowaną pracami ziemnymi, badania ratownicze ograniczyć się musiały do trzech niewielkich wykopów (I-III) o nieregularnych kształtach oraz inspekcji rowów przemysłowych. Wykopy zlokalizowano w miejscach, w których prace ziemne ujawniły obecność kości ludzkich.

W wyniku badań odkryto trzy groby szkieletowe, których numeracja (1-3) nawiązuje do numeracji wykopów. Ponadto zadokumentowano częściowo jeden obiekt niegrobowy, ujawniony w profilu rowu przemysłowego (profil A-O'; ryc. 8: 2).

Ryc. 2. Wójcieszka-cmentarzysko. Plan grobu 1

Rys. J. Kopacz

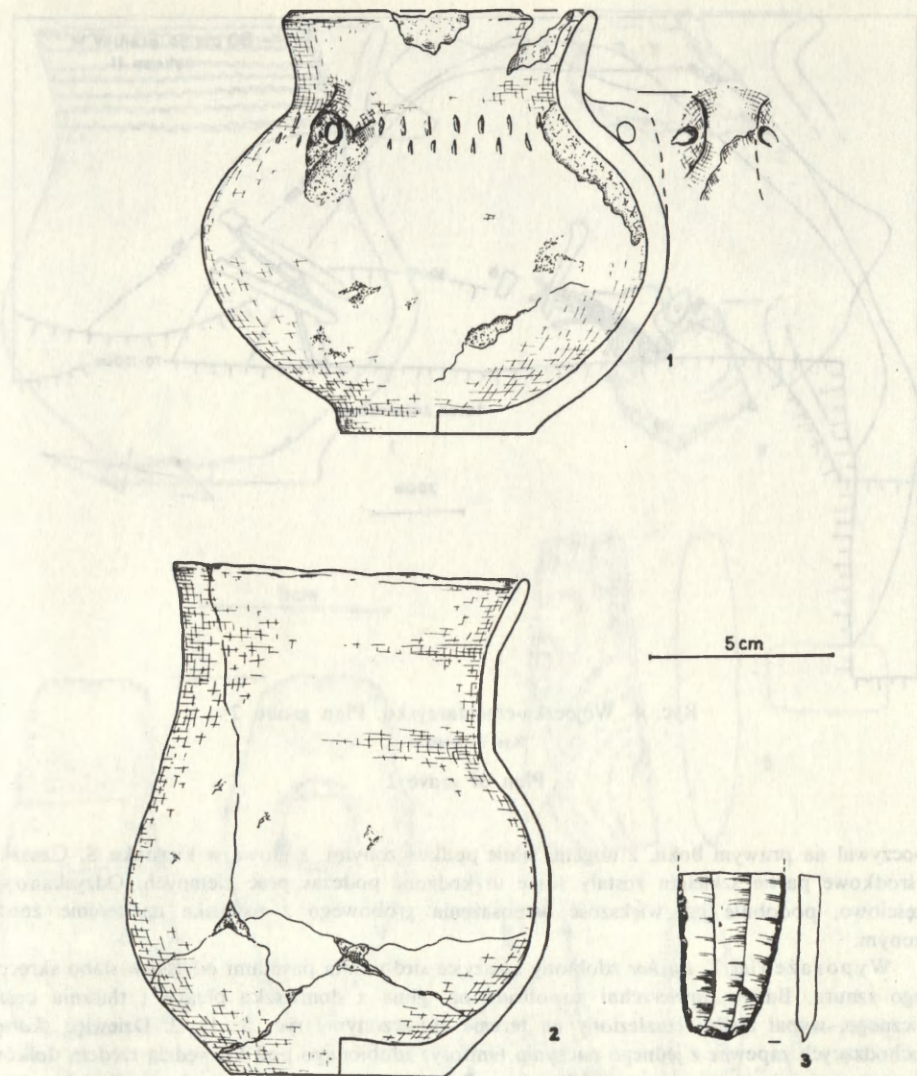
Plan of grave 1

Grób 1 (ryc. 2)

Czytelny zarys wkopu grobowego (szybu) uchwycono na głębokości około 60 cm poniżej współczesnego poziomu gruntu. Dno komory grobowej było zakłnięte i znajdowało się na głębokości 100-130 cm. Szkielet leżał na lewym boku, z nogami silnie podkurczonymi, z głową w kierunku NNW. Czaszka została wydobyta wcześniej przez robotników pracujących przy budowie zbiorników, następnie odzyskana przez ekipę archeologiczną.

Wyposażenie: 1. *Amjorka* z trzema zapewne uszkami przekłutymi poziomo (tylko jedno zachowane), zdobiona podwójnym rzędem pionowych nacięć u nasady szyjki. Powierzchnie naczynia jasnobrunatne, glina z małą domieszką drobnoziarnistego piasku i drobnego tłuźnia

² Badania w terenie prowadził D. Ablamowicz i J. Kopacz.

Ryc. 3. Wójcieszka-cmentarzysko. Inwentarz grobu 1

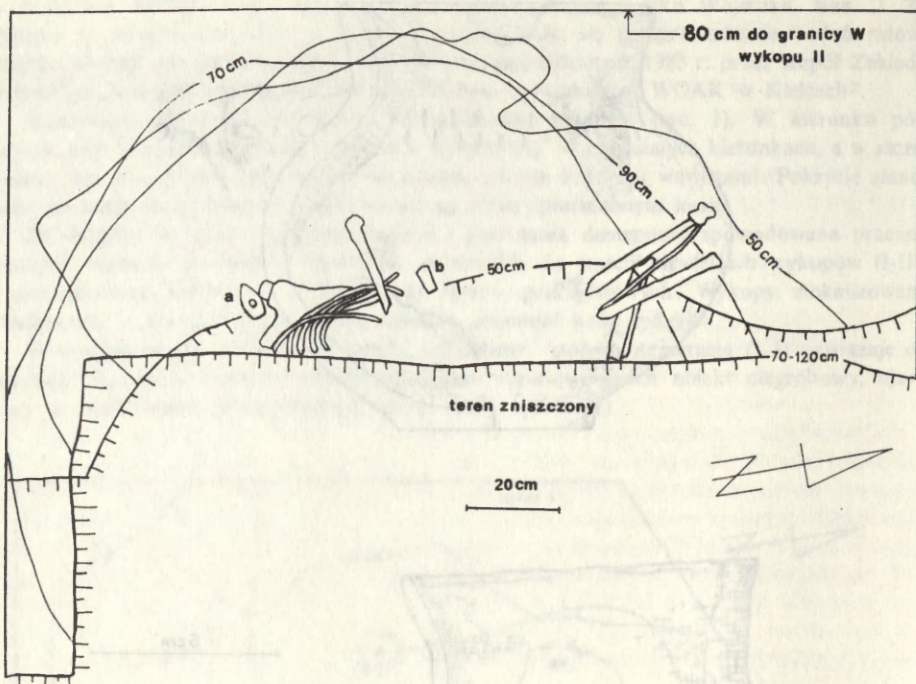
Rys. U. Potyrała i P. Valde-Nowak

Inventary of grave 1

ceramicznego, wypał słaby. Powierzchnia zewnętrzna ze śladami przecierania (naczynie „a” na ryc. 2; ryc. 3: 1). 2. *Puchar* nieornamentowany, barwą żółtobrunatna, glina jak wyżej, wypał bardzo słaby. Naczynie uległo odkształceniu, zapewne podczas wypału (naczynie „b” na ryc. 2; ryc. 3: 2). 3. Przypiętkowy *fragment wiórowca* z retuszem na stronie górnej, zachodzącym dookoła na część przypiętkową. Krzemień świeciechowski (zabytek „c” na ryc. 2; ryc. 3: 3).

Grób 2 (ryc. 4)

Zarys grobu uchwycono na głębokości około 50 cm poniżej współczesnego poziomu gruntu, praktycznie bezpośrednio pod strefą humusową. Szkielet znajdował się na głębokości 100-120 cm, na którym to poziomie zarys jamy grobowej nie był już czytelny. Zmarły

Ryc. 4. Wójcieszka-cmentarzysko. Plan grobu 2

Rys. J. Kopacz

Plan of grave 2

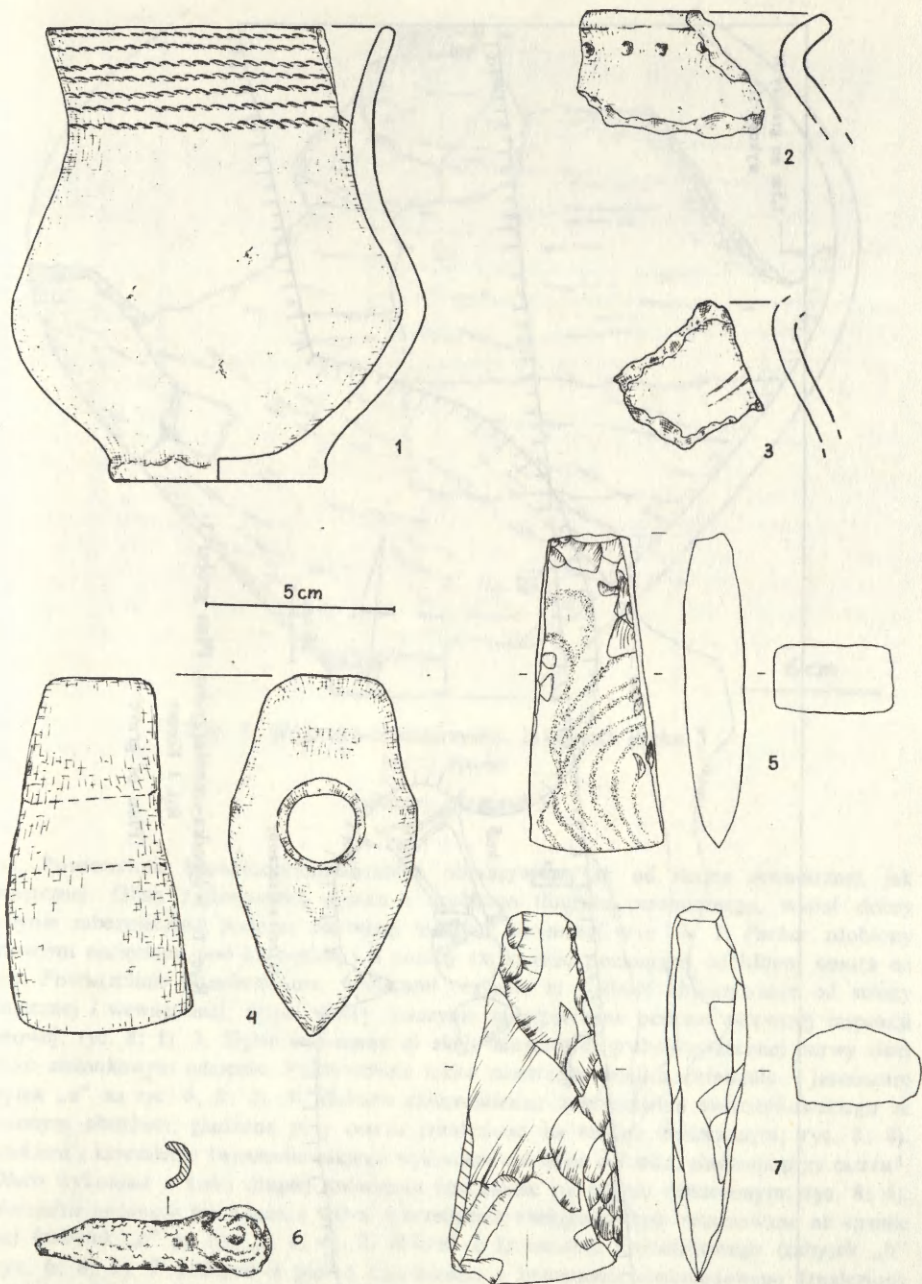
spoczywał na prawym boku, z nogami silnie podkurczonymi, z głową w kierunku S. Czaszka i środkowe partie szkieletu zostały silnie uszkodzone podczas prac ziemnych. Odzyskano je częściowo, podobnie jak większość wyposażenia grobowego z usypiska na terenie zniszczonym.

Wyposażenie: 1. *Puchar* zdobiony na szyjce siedmioma pasmami odcisków słabo skręconego sznura. Barwa powierzchni jasnobrunatna, glina z domieszką piasku i tłucznia ceramicznego, wypał średni (znaleziony na terenie zniszczonym; ryc. 5: 1). 2. Dziewięć *skorup* pochodzących zapewne z jednego naczynia (amfory) zdobionego pod krawędzią rzędem dołków oraz nacięciami w górnej części brzuśca. Barwa powierzchni, glina i wypał jak wyżej (znalezione na terenie zniszczonym; ryc. 5: 2.3). 3. *Topór* wykonany ze skały magmowej drobnokrystalicznej barwy stalowoszarej, z lekko opuszczonym ostrzem i walcowatym obuchem (zabytek „a” na ryc. 4; ryc. 5: 4). 4. *Siekiera* czworościenna z krzemienia pasiastego krzemionkowego, gładzona na całej niemal powierzchni z wyjątkiem obucha (zabytek „b” na ryc. 4; 5: 5). 5. *Siekiera* z krzemienia świeciechowskiego o przekroju nieregularnym, zbliżającym się do czworościennego, gładzona przy ostrzu (znaleziona na terenie zniszczonym; ryc. 5: 7). 6. *Szydło* wykonane z kości długiej zwierzęcia, z ukruszonym ostrzem (znalezione na terenie zniszczonym; ryc. 5: 6).

Grób 3 (ryc. 6)

Zarys jamy grobowej uchwycono na głębokości 60-70 cm poniżej współczesnego poziomu gruntu, pod nienaruszonym utworem lessopodobnym (ryc. 9: 1). Zmarły spoczywał na głębokości około 130 cm na prawym boku, z rękami podkurczonymi, z głową w kierunku S. Dolna połowa szkieletu została zniszczona podczas prac ziemnych.

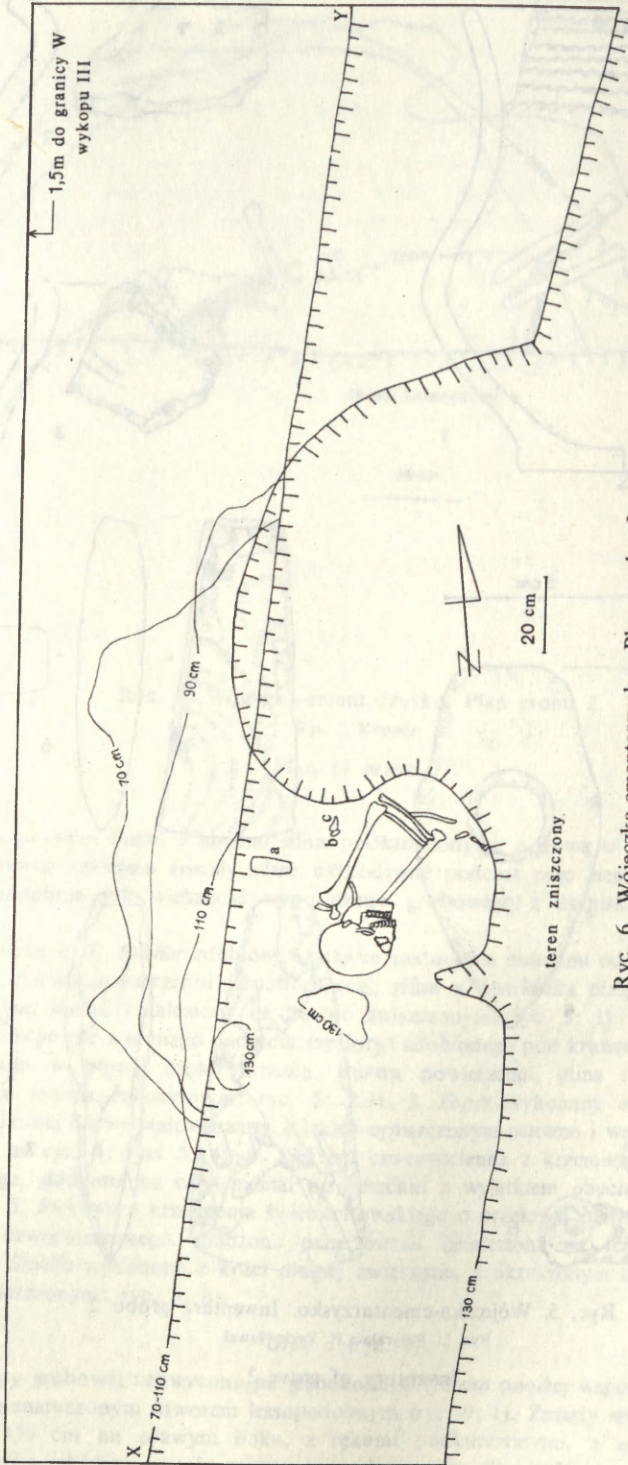
Wyposażenie: 1. Duża *amfora* (bez partii górnej), w zachowanej części nieornamento-

Ryc. 5. Wójeczka-cmentarzysko. Inwentarz grobu 2

Rys. U. Potyrała i P. Valde-Nowak

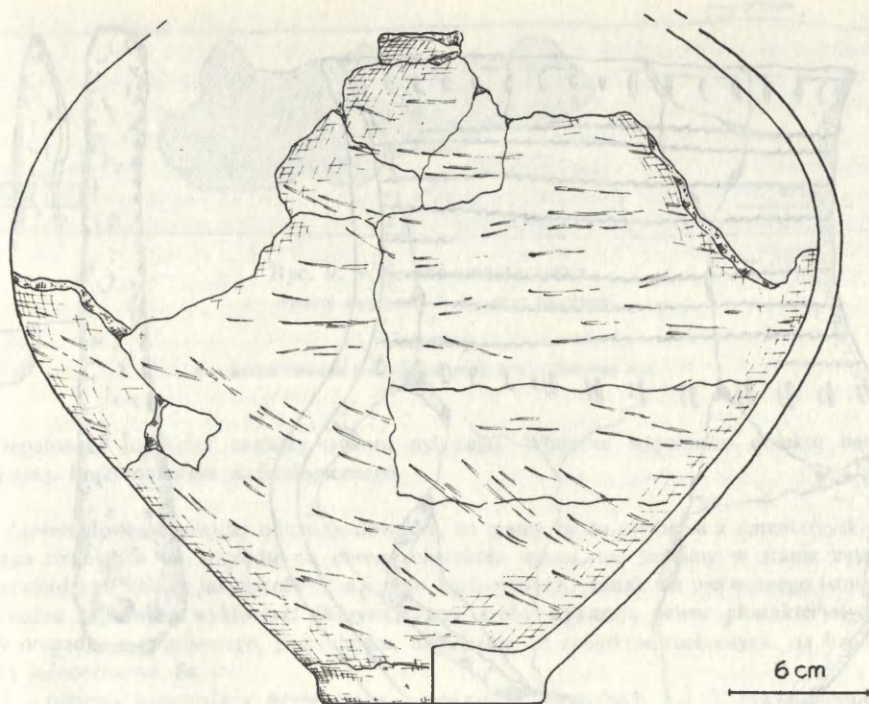
Inventory of grave 2

Ryc. 6. Wójcieszka-cmentarzysko. Plan grobu 3

Rys. J. Kopacz

Plan of grave 3

Ryc. 7. Wójczka-cmentarzysko. Inwentarz grobu 3

Rys. U. Potyrała

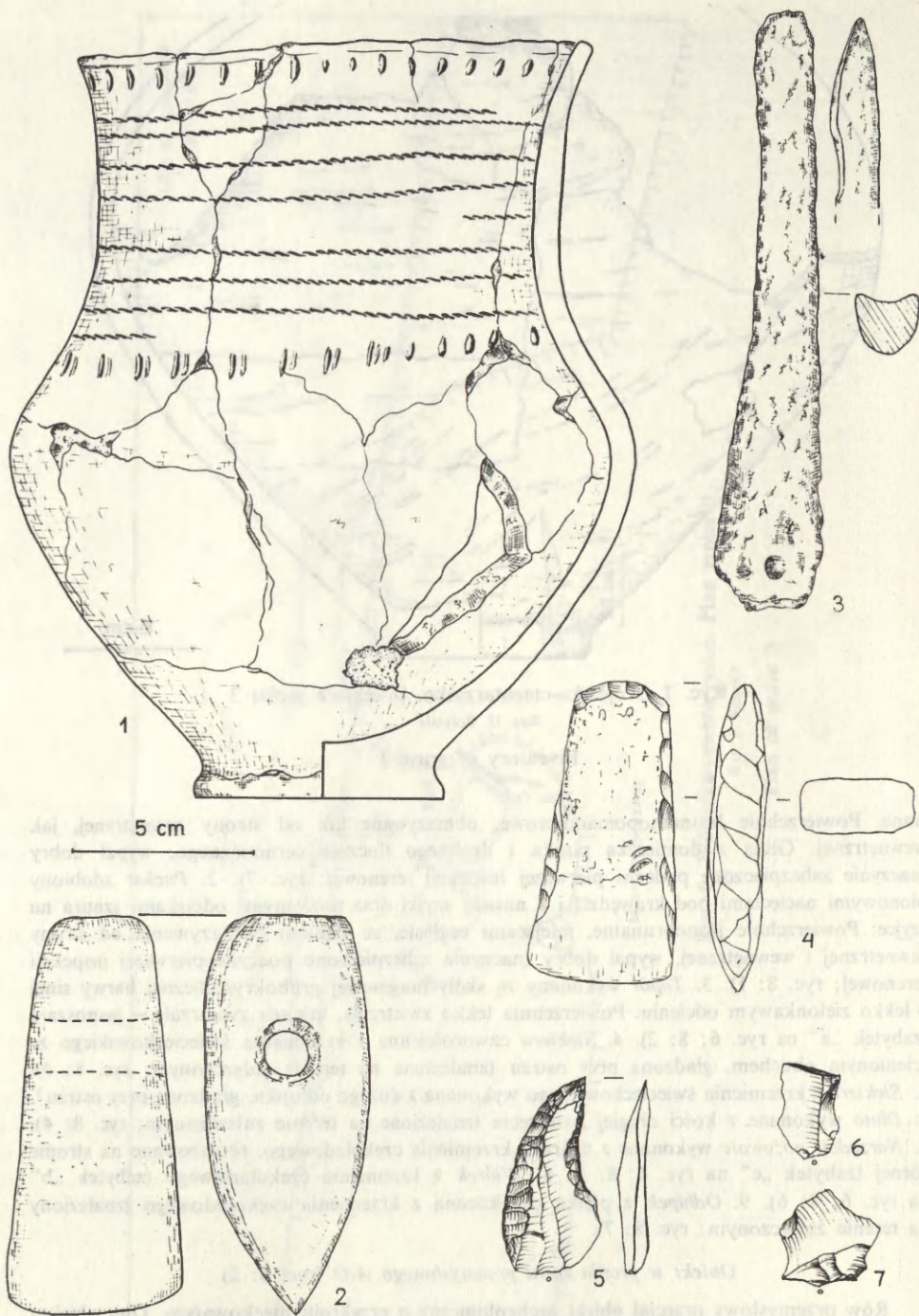
Inventory of grave 3

wana. Powierzchnie brunatnopomarańczowe, obmazywane tak od strony zewnętrznej, jak wewnętrznej. Gлина z domieszką piasku i drobnego tłucznia ceramicznego, wypał dobry (naczynie zabezpieczone podczas pierwszej inspekcji terenowej; ryc. 7). 2. *Puchar* zdobiony pionowymi nacięciami pod krawędzią i u nasady szyjki oraz poziomymi odciskami sznura na szyjce. Powierzchnie jasnobrunatne, miejscami ceglaste, ze śladami obmazywania od strony zewnętrznej i wewnętrznej, wypał dobry (naczynie zabezpieczone podczas pierwszej inspekcji terenowej; ryc. 8: 1). 3. *Topór* wykonany ze skały magmowej grubokrystalicznej barwy sinej o lekko zielonkawym odcieniu. Powierzchnia lekko zwietrzała, miejsca zwietrzałe – jasnoszare (zabytek „a” na ryc. 6; 8: 2). 4. *Siekiera* czworosieczna z krzemienia świciechowskiego ze ścięnionym obuchem, gładzona przy ostrzu (znaleziona na terenie zniszczonym; ryc. 8: 4). 5. *Siekiera* z krzemienia świciechowskiego wykonana z dużego odłupka, gładzona przy ostrzu³. 6. *Dłuto* wykonane z kości długiej zwierzęcia (znalezione na terenie zniszczonym; ryc. 8: 4). 7. *Narzędzie nożowate* wykonane z wióra z krzemienia czekoladowego, retuszowane na stronie górnej (zabytek „c” na ryc. 6; 8: 5). 8. *Wiórek* z krzemienia czekoladowego (zabytek „b” na ryc. 6; 8: 6). 9. *Odlupek* z piętąk dwusieczną z krzemienia czekoladowego (znaleziony na terenie zniszczonym; ryc. 8: 7).

Obiekt w profilu rowu przemysłowego A-O (ryc. 9: 2)

Rów przemysłowy przeciął obiekt archeologiczny o przekroju nieckowatym. Dno obiektu tworzyły nakładające się warstewki czarnej ziemi (popiół wymieszany z węglem drzewnym)

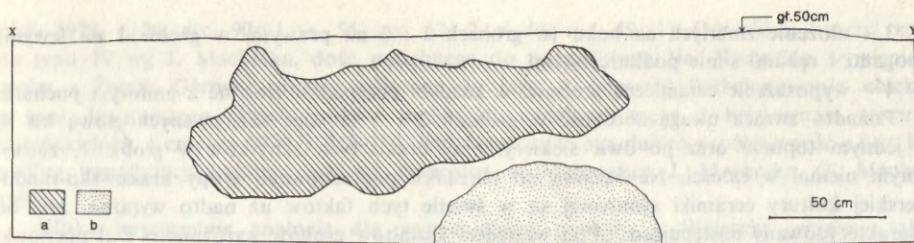
³ Zabytek czasowo niedostępny, w posiadaniu kierownika budowy zbiorników inż. Samka, okazany autorowi.

Ryc. 8. Wójczka-cmentarzysko. Inwentarz grobu 3

Rys. J. Kopacz i U. Potyrała

Inventory of grave 3

Ryc. 9. Wójcieszka-cmentarzysko

a – przekrój niszy grobu 3; b – teren zniszczony

Cemetery

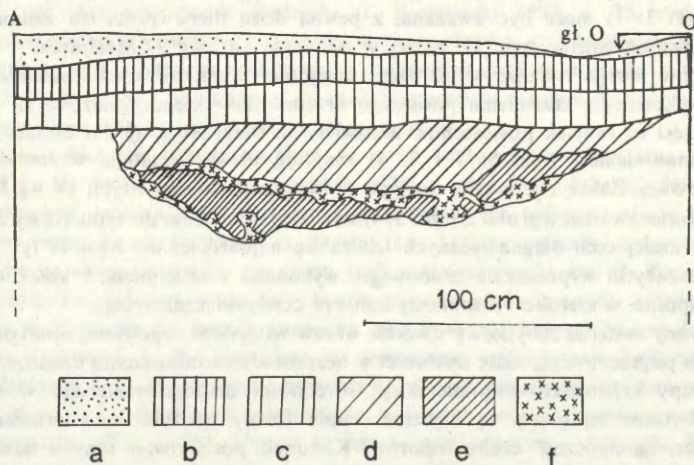
a – section through the niche of grave 3; b – disturbed area

i przepalonego na kolor ceglasty utworu pylastego. Właściwe wypełnisko obiektu barwy brunatnej. Brak materiału archeologicznego.

Zaprezentowane powyżej odkrycia dowodzą, że mamy tu do czynienia z cmentarzyskiem, którego rozmiarów, ze względu na obecny charakter terenu, nie jesteśmy w stanie ustalić. Nie stwierdzono śladów jakichkolwiek nasypów kurhanowych, jednak ich pierwotnego istnienia nie można całkowicie wykluczyć. Wszystkie trzy groby wykazują pewne charakterystyczne cechy obrządku pogrzebowego, pozwalające, niezależnie od zabytków ruchomych, na uznanie ich za jednoczasowe. Są to:

1 – niszowa konstrukcja (stwierdzona z pewnością w grobach 1 i 3, prawdopodobna w grobie 2),

2 – orientacja zmarłych bliska osi N-S (w grobach 2 i 3 głową ku S, w grobie 1 głową ku N),

Ryc. 10. Wójcieszka-cmentarzysko, profil A-O obiektu w rowie przemysłowym

a – nadkład współczesny; b – gleba współczesna; c – podglebie; d – wypełnisko barwy brunatnej; e – utwór pylasty przepalony na kolor ceglasty; f – warstwa popiołu i węgla drzewnego)

Rys. J. Kopacz

Cemetery, section A-O of the feature in the industrial ditch

a – modern cover; b – modern soil; c – subsoil; d – brown fill; e – dusty formation burnt to brick-red colour; f – layer of ash and charcoal)

3 – ułożenie zmarłych na boku (w grobach 2 i 3 na prawym, w grobie 1 na lewym) z nogami i rękami silnie podkurczonymi,

4 – wyposażenie ceramiczne grobów, w każdym przypadku złożone z amfory i puchara.

Ponadto zwraca uwagę obecność w grobach 2 i 3 (a więc skierowanych głową ku S) po jednym toporze oraz po dwie siekiery, przy braku tych zabytków w grobie 1, zachowanym niemal w całości. Nawiązania do obrządku pogrzebowego grupy krakowsko-sandomierskiej kultury ceramiki sznurowej są w świetle tych faktów aż nadto wyraźne. Jest on scharakteryzowany następująco: „Pod względem kształtów grobów wyróżniamy [...] pochówki jamowe oraz niszowe [...] Zmarłych orientowano najczęściej wzdłuż osi N–S, a także z odchyleniami od niej w granicach 45°. Mężczyzn, ułożonych najczęściej na boku prawym, kierowano głową na południe, kobiety zaś na odwrót, tzn. na północ, a zatem na boku lewym. Bez względu na płeć i wiek starano się zwracać twarze nieboszczyków na E, NE lub SE.” (J. Machnik 1979, s. 395-396). Trzeba również zauważyć, że stanowisko w Wójcetzce usytuowane jest dokładnie na obszarze uznawanym za macierzysty dla tej grupy kulturowej.

Czy zespół zabytków ruchomych potwierdza sugerowany powyżej kierunek nawiązań? Najwyraźniejsza typologicznie forma ceramiczna – puchar z grobu 3 (ryc. 8: 1), to klasyczny przykład typu IIa w podziale typologicznym J. Machnika (J. Machnik 1966)⁴. Również naczynie z grobu 2 (ryc. 5: 1), aczkolwiek zubożone ornamentacyjnie (brak nacięć), winno być w podobny sposób klasyfikowane. Nieornamentowany puchar z grobu 1 (ryc. 3: 2) nasuwa pewne trudności interpretacyjne. Kształt naczynia uległ zmianie podczas wypału, tak że jedna jego strona (prawa na rysunku) posiada obecnie prawie kolisty, wyodrębniony brzusiec. Bliska jest tym samym pod względem kształtu pucharowi typu V wg J. Machnika, który wszakże jest w charakterystyczny sposób ornamentowany. Lewa (na rysunku) strona naczynia zachowała zapewne pierwotny profil esowaty, bliski dwóm pozostałym pucharom z Wójcetzki.

Zachowana fragmentarycznie duża amfora z grobu 3 (ryc. 7) ze względu na wąskie dno i łagodnie zaokrąglony brzusiec dopuszcza możliwość szukania nawiązań raczej w typie II J. Machnika. Fragment amfory z grobu 1 (ryc. 5: 2), ukazujący wywinięty na zewnątrz brzeg, ma odpowiedniki głównie w typie I wg J. Machnika. Trzeba jednak podkreślić, że stan zachowania obu naczyń nie pozwala na jakiegokolwiek zdecydowane nawiązania. Mała amforka z grobu 2 (ryc. 3: 1) może być uważana, z pewną dozą niepewności, za zminiaturyzowane i zubożone odzwierciedlenie typu II, raczej w odmianie „a” wg J. Machnika.

Z zabytków innego rodzaju w pierwszej kolejności wymienić trzeba siekiere z grobu 2 (ryc. 5: 5), wykonaną z krzemienia pasiastego krzemionkowego, gładzoną na całej niemal powierzchni. Jest to zabytek powszechnie uznawany za diagnostyczny dla kultury amfor kulistych. Dwie inne siekiery (ryc. 5: 7 i 8: 4) znajdują bliskie analogie w zespołach kultury ceramiki sznurowej. Zaliczyć je można do typu II (ścieniony obuch) i typu IV wg J. Machnika.

Spśród toporów okaz z grobu 2 (ryc. 5: 4) nawiązuje wyraźnie do typu III wg J. Machnika, drugi zaś ma mniej cech diagnostycznych (zbliża się najbardziej do typu IV?).

Pozostałe zabytki wyposażenia grobowego, wykonane z krzemienia i kości, uznać należy za formy pospolite w szeroko rozumianej kulturze ceramiki sznurowej.

Analizowany materiał zabytkowy stwarza, wbrew wstępnym sugestiom, opartym na analizie cech obrządku pogrzebowego, duże trudności w bezpośrednim odnoszeniu cmentarzyska w Wójcetzce do grupy krakowsko-sandomierskiej. Odrębności naszego materiału w stosunku do typowych zabytków tej grupy są czytelne – inne formy naczyń, inna ornamentyka, inne kształty siekier, „archaiczne” cechy toporów. Kierunek poszukiwań innych nawiązań kulturowo-chronologicznych winien nadawać, moim zdaniem, przede wszystkim występujący w Wójcetzce puchar typu IIa wg J. Machnika. W śledzeniu analogii uwagę skierować należy w pierwszym rzędzie na niezbyt odległe cmentarzysko w Żernikach Górnych, woj. Kielce. I tak między innymi w grobach niszowych 33, 43 i 81 znaleziono pucharki o esowatym profilu z lekko wyodrębnioną stopką, zdobione na szyjce ornamentem sznurowym (A. Kem-

⁴ Dalsze określenia typologiczne zabytków wg J. Machnika oparte na tej samej pracy (J. Machnik 1966).

pisty 1978, s. 74, ryc. 90: 1; s. 55, ryc. 62: 2, s. 44, ryc. 49: 1). Odnieść je należy raczej do typu IV wg J. Machnika, dość podobnego do naczyń typu IIa. Wszystkie wymienione groby z Żernik Górnych zostały zaliczone do fazy A (starszej) funkcjonowania obiektu, a więc do starszego okresu grobów niszowych, synchronicznego z horyzontem toporów ślezańskich (A. Kempisty 1978, s. 358-359, 380). Oznacza to zasadniczo współczesność z fazą II-I według periodyzacji kultury ceramiki sznurowej w Małopolsce J. Machnika (J. Machnik 1966).

Bliską terytorialnie analogię dla wymienionego puchara z Wójcetzki widzimy także w zespole grobowym z Siesławic, woj. Kielce (Z. W. Pyzik 1983). Znalezione tu puchary typu IIa (Z. W. Pyzik 1983, s. 61, ryc. 9: 4; s. 62, ryc. 10: 5), występujące między innymi w towarzystwie siekier o zwężonym, zaokrąglonym obuchu (Z. W. Pyzik 1983, s. 59, ryc. 7a; s. 60, ryc. 8a). Zespół z Siesławic zaliczony został przez autora publikacji do grupy krakowsko-sandomierskiej – fazy starszej (Z. W. Pyzik, s. 63).

Jako kolejną analogię przytoczyć można grób niszowy z Samborca, woj. Tarnobrzeg (J. Kamińska 1968, J. Machnik 1979, s. 353, ryc. 213). Obok puchara wykazującego wyraźne podobieństwo do okazów z Wójcetzki i amfory dość śmiało zrekonstruowanej wystąpiła tu niemal całkowicie gładzona siekiera czworosienna z krzemienia pasiastego krzemionkowego (J. Machnik 1973, s. 353, ryc. 213c). Grób z Samborca zalicza J. Machnik do starszej fazy kultury ceramiki sznurowej (J. Machnik 1979, s. 353).

Inny przykład zbliżonego puchara pochodzi z grobu 94 w Mierzanowicach, woj. Kielce (J. Machnik 1966, s. 231, tabl. XII: 4a). Został on określony jako puchar typu II/IV (J. Machnik 1966, s. 231). Podobne naczynie ma pochodzić także z grobu 105 na tym samym stanowisku.

Za ważną analogię z bardziej już odległego płata zachodniego lessów małopolskich uznać należy znaleziska grobowe z Witowa nad Wisłą, woj. Kielce (J. Rydzewski 1973). W skład inwentarzy witoskich (grób szkieletowy i grób symboliczny) wchodził między innymi puchar uznany za formę przejściową pomiędzy odmianami „a” i „b” w ramach typu II wg J. Machnika (J. Rydzewski 1973, s. 75, ryc. 4b⁵), puchar uznany za typ IIa (J. Rydzewski 1973, s. 75, ryc. 4f⁶), amfory typu IIb zdobiona w górnej części rytymi „drabinkami” (J. Rydzewski 1973, s. 75, ryc. 4a) oraz topór ślezański (J. Rydzewski 1973, s. 75, ryc. 4c). Oprócz bliskiego podobieństwa pierwszego z wymienionych pucharów do okazów z Wójcetzki warto zwrócić uwagę na ryty ornament widoczny na fragmencie amfory z grobu 2 naszego stanowiska (ryc. 5: 3), być może nawiązujący do zdobienia amfory witoskiej. Znależiska z Witowa uznane zostały przez autora publikacji za starszoznurowe.

Podobnego wieku jest zapewne obiekt 14 (grób kurhanowy) z Koniuszy, woj. Kraków (J. Kruk 1973; K. Tunia 1979; J. Machnik 1979, s. 352, ryc. 212a-h). Nie zawierał on wprawdzie ceramiki, lecz na podstawie formy pochówku oraz pięknego okazu topora ślezańskiego uznany został za przynależny do starszej fazy kultury ceramiki sznurowej, przypadającej być może na okres tworzenia się grupy krakowsko-sandomierskiej (J. Kruk 1973, s. 68).

Przystępując do podsumowania powyższych spostrzeżeń związanych z próbą odniesienia cmentarzyska w Wójcetzce do innych zespołów tego typu na obszarze Małopolski, chciałbym nawiązać do obserwacji J. Rydzewskiego na marginesie opracowania znalezisk z Witowa. Píše on: „Zarówno typy opisanych wyżej naczyń, jak również ich zdobnictwo wykazują dość ściśle związki formalne z charakterem inwentarzy grupy lubaczowskiej kultury ceramiki sznurowej” (J. Rydzewski 1973, s. 76). Uwaga ta jest w pełni aktualna także dla Wójcetzki. Nie wdając się w szczegóły tego stwierdzenia, chciałbym tylko podkreślić, że najlepszymi analogiami dla pucharów z Wójcetzki są naczynia z Lipia, woj. Przemysł (J. Machnik 1966, tabl. XXIII: 3), Łukawicy, woj. Przemysł (J. Machnik 1966, tabl. XXIV: 1), czy Brzezinek, woj. Przemysł (J. Machnik 1966, tabl. XXII: 1a). Tak więc mamy do czynienia ze zjawiskiem

⁵ Należałoby go określić jako typowy puchar IIa wg J. Machnika.

⁶ Nie jest to raczej puchar IIa wg J. Machnika (być może pomyłka J. Rydzewskiego, polegająca na zamianie określeń klasyfikacyjnych obu pucharów).

jak gdyby „przeniesienia” pewnych cech lubaczowskich na obszar macierzysty grupy krakowsko-sandomierskiej. Jakiegokolwiek były mechanizmy owego „przeniesienia”, fakt ten musiał mieć miejsce przed okresem wytworzenia się charakterystycznych krakowsko-sandomierskich form ceramicznych, a więc przed fazą II-2 J. Machnika i fazą Żerniki Górne B A. Kempistego. Ujmując najbardziej ogólnie, byłaby to faza niezbyt przejrzyście na tym obszarze zdefiniowanego „horyzontu środkowoeuropejskiego” kultury ceramiki sznurowej (J. Machnik 1979). Cechy uznawane przez J. Rydzewskiego za lubaczowskie traktować należy raczej jako cechy owego „horyzontu”, które w dorzeczu Sanu i górnego Dniestru przetrwały w składzie grupy lubaczowskiej (a raczej lubaczowsko-naddniestrzańskiej) do końca jej długotrwałego istnienia (por. J. Machnik 1979a). Do cech tych należy także obrządek kurhanowy, zarzucony (czy całkowicie?) na obszarze rozwojowym grupy krakowsko-sandomierskiej.

Podsumowując, uważam cmentarzysko w Wójeczce za przejaw późnych zjawisk w obrębie „horyzontu środkowoeuropejskiego”, poprzedzających bezpośrednio ostateczne wykrystalizowanie się grupy krakowsko-sandomierskiej kultury ceramiki sznurowej.

Zakład Archeologii Małopolski
IHKM PAN w Krakowie

LITERATURA

Kamińska J.

1968 *Sprawozdanie z badań archeologicznych w Samborcu, pow. Sandomierz*, Spraw. Arch., t. 19, s. 430-435.

Kempisty A.

1978 *Schylek neolitu i początki epoki brązu na Wyżynie Małopolskiej w świetle badań nad kopcami*, Olsztyn.

Kruk J.

1973 *Grób kultury ceramiki sznurowej z Koniuszy, pow. Proszowice*, Spraw. Arch., t. 25, s. 61-69.

Machnik J.

1966 *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław.

1979 *Krąg kulturowy ceramiki sznurowej*, [w:] *Prahistoria ziem polskich*, t. II, *Neolit*, Wrocław, s. 337-411.

1979a *Ze studiów nad kulturą ceramiki sznurowej w dorzeczu górnego Dniestru*, AAC, t. 19, s. 51-71.

Pyzik Z. W.

1983 *Zespół grobowy kultury ceramiki sznurowej w Siesławicach, gm. Busko-Zdrój, woj. Kielce*, Spraw. Arch., t. 34, s. 53-65.

Rydzewski J.

1973 *Dwa starszoznurowe znaleziska grobowe z Witowa, pow. Kazimierza Wielka*, Spraw. Arch., t. 25, s. 71-77.

Tunia K.

1979 *Cmentarzysko kultury ceramiki sznurowej w Koniuszy, woj. Kraków*, Spraw. Arch., t. 31, s. 47-77.

JERZY KOPACZ

A CEMETERY OF THE CORDED WARE CULTURE AT WÓJECZKA, KIELCE PROVINCE

In the autumn of 1983 rescue excavations were carried out at Wójeczka, Kielce province. As a result, 3 inhumations, possibly niche graves, of the Corded Ware culture were revealed. No traces of mounds have been detected. The dead were lying along the N-S axis, on the

On the ground of the finds the cemetery at Wojcieszka can be assigned to the late phase of the so-called central European horizon which in the area directly preceded the transition of the Kraków-Sandomierz group of the Corded Ware culture.

Co do czasu, cmentarz w Wojcieszce należy do późniejszego niż kultury krakowsko-sandomierskiej, a raczej do kultury krakowsko-sandomierskiej w jej fazie późniejszej, bezpośrednio poprzedzającej przejście do kultury krakowsko-sandomierskiej w jej fazie późniejszej.

Podsumowując, można stwierdzić, że w Wojcieszce za przetrwanie pomyślnych zjawisk w rozwoju kultury krakowsko-sandomierskiej, poprzedzających bezpośrednie ustąpienie wykrystalizowania jej w kulturę krakowsko-sandomierską, świadczą ceramika szarawa:

Zakład Archeologii Uniwersytetu
IMK „A” w Krakowie

LITERATURA

- Kamieniecki J.
1901 Sprawozdanie z badań archeologicznych w Sandomierzu, pow. Sandomierz, Spraw. Arch. t. 19, s. 430-435.
- Kamieniecki A.
1978 *Schyles wzdłuż i poprzek epoki brązu na Wyżynie Małopolskiej w 9-lecie Indolli na Łępcach*, Ciekoty.
- Król J.
1971 *Grób kultury ceramiki szarawej z Kobiłki*, pow. Pruszków, Spraw. Arch. t. 23, s. 61-65.
- Machnik J.
1963 *Studia nad kulturą ceramiki szarawej w Małopolsce*, Wrocław.
1979 *Krug kulturowy ceramiki szarawej*, [w:] *Pracowania z historii sztuki*, t. 11, s. 337-411, Wrocław.
1979a *Zo studii nad kulturą ceramiki szarawej w dorzeczu górnego Dunaju*, *NAC* t. 19, s. 51-71.
- Pywik Z. W.
1981 *Zespół grobów kultury ceramiki szarawej w Siedawicach, gm. Busko-Zdrój, woj. Kielce*, Spraw. Arch. t. 30, s. 9-65.
- Rydzewski J.
1972 *Dwa starożytności znaleziska grobowe z Wilowa, pow. Karczmierz Wielki*, Spraw. Arch. t. 25, s. 71-77.
- Tanis K.
1979 *Cmentarziska kultury ceramiki szarawej w Kobiłki, pow. Kraków*, Spraw. Arch. t. 31, s. 41-77.

JERZY KOPC

A CEMETERY OF THE CORDED WARE CULTURE AT WOJCZKA, KIELCE PROVINCE

In the autumn of 1983 rescue excavations were carried out at Wojcieszka, Kielce province. As a result, 3 inhumations, possibly niche graves, of the Corded Ware culture were revealed. No traces of mounds have been detected. The dead were lying along the N-S axis, on the